

Το ΓΠΑ και το «σχέδιο Αθηνά»

Δημήτριος Μπουράνης
9-2-2013

Την Πέμπτη 31-1-2013 δόθηκε (επιτέλους) στη δημοσιότητα το περιβόητο σχέδιο «Αθηνά»· ένα κακής ποιότητας «power point», το οποίο μίλησε και είπε πολλά.

1. Ο τίτλος του σχεδίου – Απλά ένας τίτλος ή υπάρχουν μηνύματα;

Ο τίτλος αυτού του σχεδίου μου κίνησε το ενδιαφέρον από τη στιγμή που τον πρωτόακουσα. Γιατί «Αθηνά»; Η Αθηνά, κατά την Ελληνική μυθολογία, ήταν η θεά της σοφίας, της στρατηγικής και του πολέμου. Παλαιότεροι τύποι του ονόματος της θεάς ήταν οι τύποι Ἄθανα (δωρικός) και Ἀθήνη, το δε όνομα Ἀθηνᾶ, που τελικά επικράτησε, προέκυψε από το επίθετο Ἀθαναία, που συναιρέθηκε σε Ἀθηνάα > Ἀθηνᾶ. Στον πλατωνικό Κρατύλο το όνομα Αθηνά ετυμολογείται από το Α-θεο-νόα ή Η-θεο-νόα, δηλαδή η *νόηση του Θεού*, αλλά η εξήγηση αυτή είναι παρετυμολογική. Η επιστημονική βιβλιογραφία θεωρεί το θεωνύμιο προελληνικό και αγνώστου ετύμου. Συσχετίζεται από τους Ετρούσκους με τη θεά τους Μένρβα και αργότερα από τους Ρωμαίους ως Μινέρβα, συμβολίζεται από μια κουκουβάγια, έφερε μια ασπίδα από δέρμα κασίικας, ονομαζόμενη Αιγίς που της είχε δοθεί από τον πατέρα της και συνοδεύεται από τη θεά Νίκη. Η Αθηνά συχνά βοήθησε ήρωες. Είναι οπλισμένη, ποτέ ως παιδί, πάντα παρθένος. Ο Παρθενώνας στην Αθήνα είναι ο πιο διάσημος ναός αφιερωμένος σ' αυτήν¹.

Συμπέρασμα: Αν υπάρχουν μηνύματα, αυτά θα πρέπει να αναζητηθούν στις λέξεις-κλειδιά: σοφία, στρατηγική, πόλεμος, Αιγίς (υπό την αιγίδα), βοήθεια ηρώων (ίσως;).

2. Η υφιστάμενη κατάσταση κατά το «Αθηνά» - Πόση σχέση μπορεί να έχει με την πραγματικότητά μας;

Για την υφιστάμενη κατάσταση (2^η εικόνα) διαπιστώνεται *«ποσοτική ανεπάρκεια και χαμηλή ποιότητα παρεχομένων υπηρεσιών. Δεν εκπληρώνεται ο θεμελιώδης ρόλος της ανώτατης εκπαίδευσης»*. Ισχύει αυτό για το ΓΠΑ; Η απάντηση είναι ένα κατηγορηματικό και κραυγαλέο «όχι». Είμαστε ποσοτικά επαρκέστατοι, παρέχουμε υπηρεσίες η ποιότητα των οποίων σίγουρα δεν είναι χαμηλή και ο ρόλος μας στην ανώτατη εκπαίδευση είναι αυτός τον οποίο περιγράφουν οι εκθέσεις εξωτερικής αξιολόγησης. Το Ίδρυμά μας έχει αξιοποιήσει στο έπακρο τις χρηματικές ροές που έχουν διατεθεί για τις κατά καιρούς αναβαθμίσεις μέσω ΕΠΕΑΕΚ και ΕΣΠΑ (όπως και κάθε άλλη) και αυτό τεκμηριώνεται (1) από τα τεχνικά δελτία και τις επιθεωρήσεις από την αρμόδια διαχειριστική αρχή και (2) από την ίδια την καθημερινότητά μας. Αν εξαιρέσουμε τη βρωμιά που μας χαρακτηρίζει τον τελευταίο καιρό για τους γνωστούς λόγους, οι υποδομές μας τη δουλειά τους την κάνουν. Αυτές έχουν περιγραφεί αναλυτικά και τεκμηριωθεί για κάθε τμήμα, ενώ αναμένονται χρήματα από την «Περιφέρεια» για εκπαιδευτική αναβάθμιση. Εμείς κινηθήκαμε άμεσα, οι

¹ <http://el.wikipedia.org/wiki/Αθηνά>

τεχνικές εκθέσεις των τμημάτων υπέστησαν τον έλεγχο, ο έλεγχος ήταν ουσιαστικός, πείσαμε και αναμένουμε. Ποιος καθυστερεί; Πάντως όχι εμείς, γιατί η διαδικασία χρονολογεί πάνω από δύο χρόνια αναμονής.

Δεν είναι λοιπόν απορίας άξια η διαπίστωση της «υφιστάμενης κατάστασης», έτσι γενικά και αόριστα; Τι εικόνα έχει σχηματίσει όποιος διάβασε αυτή την παρουσίαση και δεν μας ξέρει; Κακή βέβαια. Είναι πάντως και αυτή μία μεθοδολογία για να περάσεις πράγματα. Να σε παρουσιάσω ότι έχεις το χάλι σου, για να σου προτείνω λύσεις «αναβάθμισης». Και άντε τώρα εσύ να αποδείξεις στον εξωτερικό και συνήθως ανύποπτο παρατηρητή ότι εσύ δεν είσαι ελέφαντας.

Συμπέρασμα: επιβάλλεται ως αντίμετρο να αποδείξουμε ότι δεν είμαστε ελέφαντες.

3. Οι χάρτες γνωστικών αντικειμένων που μας αφορούν

Σύμφωνα με τους «χάρτες των γνωστικών αντικειμένων» των Πανεπιστημίων κατά το «Αθηνά» πληροφορούμαστε με τη σειρά που εμφανίζονται τα εξής:

Τμήματα Επιστημών Οικονομίας & Διοίκησης

ΓΠΑ: Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης

Τμήματα Γεωπονικών Επιστημών

ΓΠΑ: Τμήμα Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής και Τμήμα Γεωπονικής Βιοτεχνολογίας

Τμήματα Επιστημών Περιβάλλοντος

ΓΠΑ: Τμήμα Αξιοποίησης Φυσικών Πόρων και Γεωργικής Μηχανικής

Τμήματα Επιστημών Τροφίμων και Διατροφής

ΓΠΑ: Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων, Τμήμα Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής και Υδατοκαλλιεργειών.

1^ο συμπέρασμα – Από τα 6 τμήματα του πανεπιστημίου μας, φαίνεται ότι δύο είναι τα γεωπονικά, δηλαδή το ένα τρίτο.

2^ο συμπέρασμα – Τα θεματικά πεδία μάλλον υποδεικνύουν τα ονόματα των σχολών που θα προκύψουν από τη διαβούλευση.

3^ο συμπέρασμα – Στα «Βήματα Θεσμικής Υλοποίησης του Σχεδίου “Αθηνά”» γράφει ότι «Των θεσμοθετημένων σταδίων διαβούλευσης, προηγήθηκε διάλογος ..., καθώς και με όλες τις διοικήσεις των Ιδρυμάτων ξεχωριστή, ενδεδειγμένη συζήτηση.». Αυτό, ενδεχομένως να συνδυάζεται με τις δύο προτάσεις που έχουν κατατεθεί τόσο για το Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης όσο και για το Τμήμα Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής και Υδατοκαλλιεργειών. Το ίδιο φαίνεται να ισχύει και για το Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων σε συνδυασμό με τις άτυπες συζητήσεις που έχουν γίνει. Όλα έχουν βγει στον «αέρα» πολύ νωρίτερα από το «Αθηνά». Μπορεί όμως να είναι και σύμπτωση, αλλά ευτυχής σύμπτωση, αφού κινείται προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης των προτάσεων που υπάρχουν ή ενδεχομένως να κατατεθούν ως μετεξέλιξη των άτυπων συζητήσεων.

Άλλα συμπεράσματα:

4^ο – Στη θεματική ενότητα των Γεωπονικών Επιστημών συγκαταλέγονται άλλα τρία Τμήματα. Το Τμήμα Γεωπονίας στη Σχολή Γεωπονίας του ΑΠΘ, το Τμήμα Γεωπονίας, Φυτικής Παραγωγής και Αγροτικού Περιβάλλοντος και το Τμήμα Γεωπονίας, Ιχθυοκαλλιέργειας και Υδάτινου Περιβάλλοντος στη Σχολή Γεωπονικών Επιστημών του Παν. Θεσσαλίας). Είναι απορίας άξιο πάντως ότι το Τμήμα Γεωπονίας, Ιχθυοκαλλιέργειας και Υδάτινου Περιβάλλοντος δεν συγκαταλέγεται στις Επιστήμες Τροφίμων και Διατροφής. (Αν τους ξέφυγε, δεν θα είναι και το μόνο λάθος αυτού του σχεδίου.)

5^ο – Για το Τμήμα Αξιοποίησης Φυσικών Πόρων και Γεωργικής Μηχανικής, κατά το «Αθηνά» πάντα, το πρώτο συνθετικό του ονόματος ήταν αυτό που έδωσε τον χαρακτήρα· και ο χαρακτήρας δεν ήταν γεωπονικός.

4. Συγχωνεύσεις, συγχωνεύσεις, συγχωνεύσεις, συγχωνεύσεις

Στην εικόνα που αφορά στη «Θεραπεία της υφιστάμενης κατάστασης» αναφέρονται:

1. «Συγχωνεύσεις συγγενών (ως προς το γνωστικό αντικείμενο) Τμημάτων για την κάλυψη του αριθμού των αναγκαίων μελών ΔΕΠ και τη δημιουργία θυλάκων αριστείας.»
2. «Συγχωνεύσεις Τμημάτων και σύσταση Σχολών με χωρική συνοχή και αξιοποίηση όλων των υφιστάμενων κτιριακών και υλικοτεχνικών υποδομών.»
3. «Συγχώνευση Τμημάτων για τη σύνδεση των γνωστικών αντικειμένων με εθνική αναπτυξιακή στοχοθεσία και περιφερειακές αναπτυξιακές προοπτικές.»
4. «Συγχωνεύσεις Ιδρυμάτων για ανάπτυξη θεματικών θυλάκων αριστείας και εφαρμογή οικονομιών κλίμακας.»

Υφίσταται θέμα θεραπείας για το ΓΠΑ; Η απάντηση είναι ένα αυθόρμητο «Όχι». Αποτελεί θύλακα αριστείας και μάλιστα θεματικό. Έχει χωρική συνοχή. Αξιοποιεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις υφιστάμενες κτιριακές και υλικοτεχνικές υποδομές. Η δομή του και τα γνωστικά του αντικείμενα έχουν αποτελέσει πρότυπο για τη δημιουργία των μεταγενέστερων γεωπονικών τμημάτων (όπως τα ξέρουμε, όχι σύμφωνα με το «Αθηνά»), άρα έχει συμβάλλει στην εθνική αναπτυξιακή στοχοθεσία της γεωπονικής πανεπιστημιακής εκπαίδευσης καθοριστικά. Έχει συμβάλλει στην εθνική αναπτυξιακή στοχοθεσία και στις περιφερειακές αναπτυξιακές προοπτικές (α) μέσω των αποφοίτων του κατά την στελέχωση όλων των φορέων που σχετίζονται με την αγροτική παραγωγή και την αγροτική ανάπτυξη, αλλά και (β) μέσω των καθηγητών του που συνεισφέρουν με τις γνώσεις τους συμβουλευτικά σε αυτούς του φορείς.

5. Κάποιους δεν τους αγγίζει το «Αθηνά»

Ο λόγος φυσικά για το Μετσόβειο. Το ΓΠΑ έχει τη δομή του ΕΜΠ. Μόνο που εκείνοι φρόντισαν έγκαιρα να ονομάσουν τα Τμήματά τους Σχολές, για ...ιστορικούς λόγους

(αλλά οι επικεφαλής εξακολουθούσαν να λέγονται Πρόεδροι, όχι Κοσμήτορες). Και φυσικά ο Ν.4009/2011 προβλέπει μονοτμηματικές σχολές. Γιατί λοιπόν το ΕΜΠ δεν συμπεριελήφθη στο «Αδαμάντιος Κοραής»; Η ερώτηση είναι ρητορική βέβαια, γιατί η απάντηση είναι γνωστή. Αυτοί έχουν και άλλη πρωτοτυπία: το ΣΕΜΦΕ, μετεξέλιξη του Γενικού Τμήματός τους. Να λοιπόν ένα μετεξελιγμένο Γενικό Τμήμα που κατάφερε και επιβίωσε.

Ανάλογα ισχύουν και για τη Σχολή Καλών Τεχνών. Άλλη μία έκπληξη: η ΑΣΚΤ είναι ξέμπαρκη και παραμένει ως Σχολή. Δεν κατάφεραν να την εντάξουν κάπου ή έστω στο «Αδαμάντιος Κοραής». Γιατί άραγε; (Ή μήπως και αυτό είναι άλλο ένα λάθος του σχεδίου. Η ΑΣΚΤ συγκαταλέγεται και αυτή στα ΑΕΙ χωρίς βιωσιμότητα, όπως και το Χαροκόπειο).

Αφού λοιπόν το ΓΠΑ έχει τη δομή του ΕΜΠ (και το ξέρουν ή θα μπορούσαν εύκολα να το μάθουν και αυτό, αφού φαίνεται να ξέρουν τα πάντα για μας), γιατί μην έχει και το ΓΠΑ επτά μονοτμηματικές σχολές με μετεξέλιξη του Γενικού Τμήματος ή έξι αν τα Εργαστήρια του Γενικού Τμήματος προτιμήσουν να ενταχθούν σε κάποια από τις έξι σχολές επειδή εκτιμούν ότι έτσι το μέλλον τους θα είναι καλύτερο; Λέμε τώρα, έτσι για παράδειγμα και σε αντιδιαστολή.

6. «Αδαμάντιος Κοραής» και ΓΠΑ

Ποια είναι λοιπόν η ειδοποιός διαφορά που οδήγησε την ένταξη του ΓΠΑ στο «Αδαμάντιος Κοραής»; Καμμιά αιτιολογία. Πως συμβάλλει στην ανάπτυξη θεματικών θυλάκων αριστείας και στην εφαρμογή οικονομιών κλίμακας η ένταξη των συγκεκριμένων πέντε Ιδρυμάτων στο «Αδαμάντιος Κοραής»; Και αυτό ξέχασαν να το συμπεριλάβουν σε αυτή την παρουσίαση. Όπως επίσης, ξέχασαν να συμπεριλάβουν και τον χαρακτηρισμό «ομόσπονδο» ή «ομοσπονδιακό» Πανεπιστήμιο «Αδαμάντιος Κοραής», καθώς και τη διαφορά τους (εκτός και αν έχει βγει επικαιροποιημένη version, γιατί εγώ βλέπω την Athina_Final_1). Ίσως όμως να αποτελέσει αντικείμενο της επόμενης παρουσίασης ή κάποιας επόμενης. Γιατί η διαφορά έχει βγει και αυτή στον «αέρα», όπως είναι η απελπιστικά μονότονη και εντελώς προβλέψιμη συνήθης πρακτική τους: «σπάσε το μεγάλο πακέτο, που είναι ενεργειακά μη-διαχειρίσιμο, σε μικρά πακέτα και ρίχνε τα κατακέφαλα λίγα-λίγα». Αυτό ζούμε τον τελευταίο καιρό.

7. Τελικά ο τίτλος του σχεδίου κρύβει μηνύματα;

Η στρατηγική με την οποία επιδιώκουν να συμμαζέψουν τα ασυμμάζευτα, όπου υπάρχουν, φαίνεται μέσα από τον τρόπο προσέγγισης της παρουσίασης. Άρα υπάρχει η λέξη-κλειδί «στρατηγική». Το πριν και το μετά, καθώς και η κατανομή στο χάρτη, ναι, είναι καλοί τρόποι προσέγγισης. Η καταρράκωση της διαδρομής, της δυναμικής και της συνεισφοράς του ανθρώπινου δυναμικού της ανώτατης εκπαίδευσης, όχι, δεν είναι καλός τρόπος προσέγγισης· είναι κατάπτυστος τρόπος προσέγγισης. Ποιός άραγε ευθύνεται για την υφιστάμενη κατάσταση; Προσωπικά θεωρώ ιδιαίτερα προκλητικό να έχουν μπει όλοι στο ίδιο τσουβάλι. Όπως σε κάθε πεδίο, έτσι και εδώ υπάρχει κατανομή των πραγμάτων. Κάποιοι είναι κακοί, κάποιοι είναι καλοί, κάποιοι είναι άριστοι. Και ξαφνικά μπήκε στη ζωή μας η λέξη

«εξορθολογισμός» και μας βάλανε να απολογούμαστε. Ε ναι λοιπόν, στρατηγική υπάρχει. Όπως φαίνεται, και «πολεμική» υπάρχει. Και η «Αιγίς» υπάρχει μέσα από τα ομόσπονδα ή ομοσπονδιακά. Τώρα πως η «Αθηνά» θα βοηθήσει τους ήρωες, συγχωρείστε με αλλά δεν το βλέπω. Εγώ εξευτελιστικούς μισθούς βλέπω· ανασφάλεια αισθάνομαι και εισπράττω από τους πάντες· και εκτιμώ ότι είμαστε ήρωες που με αυτή την οικονομική απραξία που μας έχουν καταδικάσει καταφέρνουμε και κρατάμε ακόμα τα εργαστήριά μας ζωντανά, σε πείσμα της ανεπάρκειας του πολιτικού συστήματος και της κατάντιας του. Ούτε και σοφία κατάφερα να δω· είδα προχειρότητα που συνδέθηκε με ιστορικά ονόματα και ενδεχομένως συμβολισμούς· είδα ανεπάρκεια ανάπτυξης εθνικής στρατηγικής για την εθνική τριτοβάθμια εκπαίδευση· είδα μία αδύναμη ΑΔΙΠ (έναντι της οποίας αντιπαρατάσσουμε μία δυνατή ΜΟΔΙΠ και όλα μας τα επιτεύγματα καταγεγραμμένα και διαθέσιμα ανά πάσα στιγμή, αριθμητικώς και ολογράφως). Αυτά που είδα με εξαγρίωσαν και με έβαλαν απέναντι. Κατάφεραν επάξια να με κάνουν πολέμιο, ακόμη και αν υποθέσουμε ότι έχουν καλές προθέσεις, γιατί υπάρχουν πολλά που πρέπει να αλλάξουν και να βελτιωθούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Έτσι περιμένω με αγωνία να δω τι θα μας ξημερώσει μετά τη διαβούλευση, αν υποθέσουμε ότι πράγματι θα γίνει διαβούλευση και θα ληφθούν υπόψη οι προτάσεις του πανεπιστημιακού κόσμου. Αν πράγματι ο πανεπιστημιακός κόσμος είναι τόσο ανεπαρκής όσο περιγράφουν οι πρώτες «διαφάνειες» αυτού του power point, τότε σίγουρα χρειαζόμαστε την έξωθεν «σοφία» κάποιων μη-πανεπιστημιακών για την «επανασύσταση» του ακαδημαϊκού χάρτη της χώρας, αφού οι πανεπιστημιακοί είναι στον κόσμο τους. Αλλά είναι;

Και παραπέρα, σύμφωνα με τα «Βήματα Θεσμικής Υλοποίησης του Σχεδίου “Αθηνά”» σε ένα από αυτά γράφει κατά λέξη ότι «Ο Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού καθώς υποβάλλει ερώτημα συνοδευόμενο από ειδική τεκμηρίωση προς το Συμβούλιο των οικείων ιδρυμάτων.» Δεν είναι σε γνώση μου να έχει παραλάβει μέχρι στιγμής το Συμβούλιο του Ιδρύματος τέτοια πρόσκληση. Προφανώς αναμένεται, επειδή το αντίστοιχο έγγραφο ερώτημα προς το ΕΜΠ έχει αναρτηθεί στο διαδίκτυο.

8. Συνοψίζοντας

Η δική μου θέση σε όλα αυτά είναι: (1) Ναι σε βελτιώσεις, όπου η κατάσταση υστερεί σε προσωπικό, υποδομές και σχεδιασμό με επαγγελματικές και ακαδημαϊκές προοπτικές. (2) Το ΓΠΑ δεν υστερεί πουθενά. (3) Οι εντάξεις των Τμημάτων στις ενότητες γνωστικών αντικειμένων που αναφέρθηκαν ως υφιστάμενη κατάσταση ήταν τουλάχιστον ατυχής, με βάση τα πτυχία που δίνονται σήμερα. (4) Την μετεξέλιξη θα την προτείνει και θα την τεκμηριώσει η ίδια η ακαδημαϊκή κοινότητα του ΓΠΑ. Δεν χρειάζεται δεκανίκια. (5) Κακώς εντάσσεται το ΓΠΑ στο «Αδαμάντιος Κοραής». (6) Δεν απαιτείται καν «Αδαμάντιος Κοραής», καθ’ όσον δεν προκύπτει από πουθενά πως θα επιτευχθεί η οικονομία κλίμακας. Αλλά και αν στο τέλος τέλος, με αυτό τον τρόπο εκτιμούν ότι θα επιτύχουν οικονομίες κλίμακας (που μένει να τις δούμε και να καταλάβουμε πως) ή γιατί έτσι τους αρέσει, ας εντάξουν τους πάντες στο «Αδαμάντιος Κοραής». Έτσι και αριθμητικά θα είναι καλύτερα.